

แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

Guidelines for Promoting Herbal Wisdom according to The King's Philosophy of Wat Klang Khu Wiang as a Lifelong Learning Resource

ชูศักดิ์ โภกะชา* นิรุทธ์ วัฒนโณภาส*

Choosak Phokacha* Nirut Vattanophas*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*

Faculty of Education, Silpakorn University*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการในการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กศน.)อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2561 จำนวน 247 คน และผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 24 ตำบล จำนวน 370 คน รวมทั้งสิ้น 617 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน จำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงมีความเหมาะสม ผู้ใช้บริการลดน้อยลง ผู้สนใจในการสืบทอดองค์ความรู้มีน้อย ไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไม่เป็นปัจจุบัน และพบว่า มีความต้องการเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านความรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก
2. แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า 1) คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมเพียรพยายามขับเคลื่อนและสานต่อองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง และมีการรับรองภูมิปัญญาสมุนไพรให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัย 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วม ร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายน่าสนใจบนพื้นฐานของความพอเพียง ไม่มุ่งหวังผลกำไร และควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต, ภูมิปัญญาสมุนไพร, ศาสตร์พระราชาวัดกลางคูเวียง

Abstract

The research objectives were 1) to study the condition and needs for promoting herbal wisdom of Wat Klang Khu Wiang to be a lifelong learning resource, and 2) to propose guidelines for promoting herbal wisdom according to The King's Philosophy to be a lifelong learning resource. The sample group consisted of 1) 247 student of Non-Formal and In-Formal Education Center, Nakhon Chai Si District, Nakhon Pathom Province, in the Academic year 2018 and 370

elderly from 24 sub-districts in the Nakhonchaisri area, Nakhon Pathom Province. A total of samples were 617 people, and stratified random sampling was used to select the sample group, and 2) 9 people who were community stakeholders and purposive sampling was used in this study. A research questionnaire and a semi-structured interview were used as tools to collect data. Data were analyzed by mean, standard deviation and descriptive content analysis.

The results of the study were found that:

1. The condition of the learning resource of Wat Klang Khu Wiang was in regression, with fewer users, and fewer Inherit knowledge. No learning activities are organized within the learning resources. Dissemination of information on social medias was not update. And it was also found that the needs to be a lifelong learning resource had a high level of demand on Knowledge, learning activities, and operational aspects.

2. Guidelines for promoting herbal wisdom according to the King's Philosophy to be a lifelong learning resource were found that 1) community people should participate and strive in driving and continuing knowledge for future generations. 2) Relevant agencies should be united, and involved in organizing a variety of learning activities on the basis of sufficiency and non-profit. And there should be public relations of information through update and systematically medias, to promote it as a lifelong learning resource of the community.

Keywords: Promotion Guidelines, lifelong learning resource, Herbal wisdom, The King's Philosophy, Wat Klang Khu Wiang.

บทนำ

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสังคมไทยในปัจจุบันที่มุ่งสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลมาใช้ในกระบวนการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งเกิดการแสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลาเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การเรียนรู้ของบุคคลจึงไม่หยุดนิ่งและต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิตซึ่งเป็นการบูรณาการการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน ซึ่งบุคคลสามารถเลือกศึกษาได้ตามความต้องการ ความสามารถ และศักยภาพของตน โดยการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งทั้งในครอบครัว ชุมชน วัด สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นความจำเป็นของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน (อาชีวนุญา รัตนอุบล, 2551) และอุดม เชยกีวงศ์ (2551) ได้กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในสังคมมีส่วนร่วมโดยนำเอาทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ องค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และยังช่วยให้เห็นถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยที่เป็นการชี้แนะแนวทางให้มนุษย์พัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สามารถพึ่งพาตนเองและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ Wongthip (2012) กล่าวว่า การพัฒนาจะต้องนำศาสตร์พระราชาซึ่งเป็นแบบปฏิบัติตัวอย่างที่ดีและศาสตร์แห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมมาใช้ภายใต้ความรู้ที่พระองค์ท่านนำมาพัฒนาประเทศทั้งความรู้ทางโลกและ

ทางธรรมควบคู่กันเพื่อความสุขของประชาชน จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยดังกล่าว ทำให้ชุมชนเกิดการเสื่อมรากเหง้าความเป็นไทย ส่งผลให้การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เลือนหายไป เนื่องจากขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนรุ่นหลังอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (พิพัฒน์ เอี่ยมสุวงศ์, 2552) เช่นเดียวกับภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงที่เป็นวิธีการรักษาโรคมานานกว่า 150 ปี และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนด้วยวิธีการใช้ยาสมุนไพรในการรักษา ได้แก่ ยาหม้อ การอบและการประคบด้วยสมุนไพร รวมทั้งการนวดแผนไทยซึ่งมีเอกลักษณ์ความเป็นไทยเฉพาะตัว การรักษาเป็นการใช้สมุนไพรที่มีในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ แต่ในปัจจุบันภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงอยู่ในสภาพที่ซบเซาไปกว่าเดิม และการใช้บริการลูกประคบสมุนไพรในการนวดแผนไทยมีความต้องการลดน้อยลงเป็นอย่างมาก

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี หรือ กศน. ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน พร้อมทั้งผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนเหล่านี้ไว้ให้ยาวนาน และเป็นผู้ที่สืบทอดภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงในการรักษาโรค และยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาชองวัดกลางคูเวียง เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการดำเนินงานในชุมชนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพและความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาชองวัดกลางคูเวียง โดยผู้วิจัยทำการศึกษา เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา กศน.อำเภอ นครชัยศรี และผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาชองวัดกลางคูเวียงให้คงอยู่ และเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

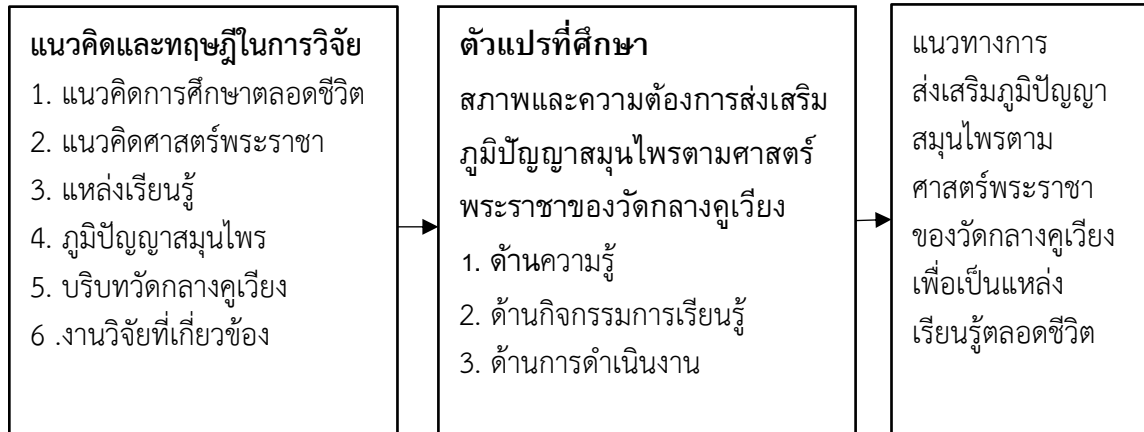
1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาชองวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร คือนักศึกษา กศน.อำเภอ นครชัยศรี และผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 10,599 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) นักศึกษา กศน.อำเภอ นครชัยศรี และผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 617 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน จำนวน 9 คน เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง ผู้เตรียมยาสมุนไพร ตัวแทนกลุ่มนวดวัดกลางคูเวียง นักพัฒนาชุมชนประจำตำบล กรรมการวัดกลางคูเวียง ผู้ให้บริการตัวแทนครู กศน.ตำบล และผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน และนายก อบต.) 2 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพและความต้องการ เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งมีกรอบแนวคิด ตามแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสภาพและความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สำหรับศึกษาสภาพและความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียง มีดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มนักศึกษา กศน. ประกอบด้วย 1) นักศึกษา กศน.อำเภอนครชัยศรี ทั้ง 20 แห่ง และชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ทั้ง 24 ตำบล เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียง ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป 2) สภาพและความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในตำบลสัมปทวน จำนวน 1 ฉบับ เพื่อสัมภาษณ์สภาพ ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .846

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพ ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้แบบสอบถามกับนักศึกษา กศน.อำเภอ นครชัยศรี แล ผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 617 คน

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน 9 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายค่าเฉลี่ย
 4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

สภาพภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียง พบว่า ปัจจุบันภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงอยู่ในสภาพที่ซบเซาไปกว่าเดิม และความต้องการในการใช้สมุนไพรเริ่มลดน้อยลง รวมถึงการใช้บริการลูกประคบในการนวดแผนไทยเพื่อรักษาอาการของโรคต่าง ๆ ลดปริมาณลง อีกทั้งการรักษาด้วยการนวดแผนไทยควบคู่กับการใช้ลูกประคบให้ผลการรักษาโรคต่าง ๆ ได้ผลการรักษาออกมาช้า ด้วยสมุนไพรที่ใช้บางตัวค่อนข้างจะหาได้ยากไม่มีในชุมชนต้องหาซื้อวัตถุดิบในการปรุงยาจากภายนอก เงินทุนในการดำเนินงานได้รับมาจากการบริจาคของผู้ใช้บริการ ผู้สืบทอดภูมิปัญญาสมุนไพรที่มีความรู้ความสามารถมีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงมีอายุมากขึ้นขาดเทคนิคการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคคลที่สนใจที่จะเรียนรู้เรื่องสมุนไพรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ของการนวดแผนไทย ผู้สนใจในการสืบทอดองค์ความรู้มีน้อย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในแหล่งเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นที่น่าสนใจ และไม่เป็นที่ยึดจักแพร่หลายของคนทั่วไป เนื่องจากเป็นเพียงการบอกปากต่อปากในสรรพคุณของสมุนไพรจากผู้ให้บริการที่มารับบริการอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไม่น่าสนใจและไม่เป็นปัจจุบัน

ความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ความต้องการของกลุ่มนักศึกษา กศน. และกลุ่มผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 และ 4.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน .44 และ .40 ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มนักศึกษา กศน. และกลุ่มผู้สูงอายุ

ความต้องการ	กลุ่มนักศึกษา กศน.			กลุ่มผู้สูงอายุ		
	$\bar{X}_1$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}_2$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรู้	4.22	.50	มาก	4.43	.35	มาก
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.23	.49	มาก	4.33	.46	มาก
3. ด้านการดำเนินงาน	4.29	.44	มาก	4.39	.39	มาก
รวม	4.24	.44	มาก	4.38	.40	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มนักศึกษา กศน. โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.24$, S.D. = .44) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_1 = 4.29$, S.D. = .44) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}_1 = 4.23$, S.D. = .49) และด้านความรู้ ($\bar{X}_1 = 4.22$, S.D. = .50) ตามลำดับ

ส่วนความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.38$, S.D. = .40) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านความรู้

มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_2 = 4.43$, S.D. = .35) รองลงมาได้แก่ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X}_2 = 4.39$, S.D. = .39) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}_2 = 4.33$, S.D. = .46) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านความรู้ ของกลุ่มนักศึกษา กศน. และกลุ่มผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มนักศึกษา กศน.			กลุ่มผู้สูงอายุ		
	$\bar{X}_1$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}_2$	S.D.	ระดับ
- แหล่งเรียนรู้มีป้ายแสดงข้อมูลต่าง ๆ อย่างชัดเจน	4.33	.65	มาก	4.58	.55	มากที่สุด
- แหล่งเรียนรู้มีการศึกษารายละเอียด ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร และ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ	4.15	.78	มาก	4.48	.60	มาก
- แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และสังคมศาสตร์ของชุมชน	4.30	.72	มาก	4.35	.67	มาก
- แหล่งเรียนรู้มีการใช้สมุนไพรที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป	4.16	.74	มาก	4.49	.56	มาก
- แหล่งเรียนรู้มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น	4.24	.74	มาก	4.32	.67	มาก
รวม	4.22	.50	มาก	4.43	.35	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มนักศึกษา กศน. ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.22$, S.D. = .50) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า แหล่งเรียนรู้มีป้ายแสดงข้อมูลต่าง ๆ อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_1 = 4.33$, S.D. = .65) แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และสังคมศาสตร์ของชุมชน ($\bar{X}_1 = 4.30$, S.D. = .72) แหล่งเรียนรู้มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ($\bar{X}_1 = 4.24$, S.D. = .74) แหล่งเรียนรู้มีการใช้สมุนไพรที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป ($\bar{X}_1 = 4.16$, S.D. = .74) แหล่งเรียนรู้มีการศึกษารายละเอียด ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร และ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}_1 = 4.15$, S.D. = .78) ตามลำดับ

ความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.43$, S.D. = .35) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า แหล่งเรียนรู้มีป้ายแสดงข้อมูลต่าง ๆ อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_2 = 4.58$, S.D. = .55) รองลงมาได้แก่แหล่งเรียนรู้มีการใช้สมุนไพรที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนและบุคคลทั่วไป ($\bar{X}_2 = 4.49$, S.D. = .56) แหล่งเรียนรู้มีการศึกษารายละเอียด ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร และ จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}_2 = 4.48$, S.D. = .60) แหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม

และสังคมศาสตร์ของชุมชน ($\bar{X}_2 = 4.35$, S.D. = .67) แหล่งเรียนรู้มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ($\bar{X}_2 = 4.32$, S.D. = .67) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ของกลุ่มนักศึกษา กศน. และกลุ่มผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มนักศึกษา กศน.			กลุ่มผู้สูงอายุ		
	$\bar{X}_1$	S. D.	ระดับ	$\bar{X}_2$	S. D.	ระดับ
- แหล่งเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ในภูมิปัญญาสมุนไพร	4.18	.73	มาก	4.32	.67	มาก
- แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความพึงปรารถนา ในการเรียนรู้	4.32	.74	มาก	4.32	.67	มาก
- แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน	4.18	.77	มาก	4.32	.70	มาก
- แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนรู้ปัญหา รู้การแก้ปัญหาและการร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมกัน	4.29	.72	มาก	4.37	.68	มาก
- แหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง	4.28	.70	มาก	4.38	.68	มาก
รวม	4.23	.49	มาก	4.33	.46	มาก

จากตารางที่ 3 ความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มนักศึกษา กศน. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.23$, S.D. = .49) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับ บริการเกิดความพึงปรารถนา ในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_1 = 4.32$, S.D. = .74) รองลงมาได้แก่ แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนรู้ปัญหา รู้การแก้ปัญหาและการร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมกัน ($\bar{X}_1 = 4.29$, S.D. = .72) แหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง ($\bar{X}_1 = 4.28$, S.D. = .70) แหล่งเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ในภูมิปัญญาสมุนไพร ($\bar{X}_1 = 4.18$, S.D. = .73) แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน ($\bar{X}_1 = 4.18$, S.D. = .77) ตามลำดับ

ส่วนความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.33$, S.D. = .46) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า แหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง ($\bar{X}_2 = 4.38$, S.D. = .68) รองลงมาได้แก่ แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนรู้ปัญหา รู้การแก้ปัญหาและการร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมกัน ($\bar{X}_2 = 4.37$, S.D. = .68) แหล่งเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ในภูมิปัญญาสมุนไพร ($\bar{X}_2 = 4.32$, S.D. = .67) แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับ บริการเกิดความพึงปรารถนา ในการ

เรียนรู้ ($\bar{X}_2 = 4.32$, S.D. = .67) และแหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชน ($\bar{X}_2 = 4.32$, S.D. = .70)

ตารางที่ 4 แสดงความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการดำเนินงาน ของกลุ่มนักศึกษา กศน. และกลุ่มผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มนักศึกษา กศน.			กลุ่มผู้สูงอายุ		
	$\bar{X}_1$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}_2$	S.D.	ระดับ
- บรรยากาศแหล่งเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ	4.26	.70	มาก	4.49	.63	มาก
- สถานที่มีความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย	4.36	.68	มาก	4.51	.62	มากที่สุด
- การคมนาคม การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก	4.32	.66	มาก	4.49	.64	มาก
- แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ	4.39	.68	มาก	4.35	.69	มาก
- แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน	4.37	.69	มาก	4.53	.63	มากที่สุด
รวม	4.29	.44	มาก	4.39	.39	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ของกลุ่มนักศึกษา ด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.29$, S.D. = .44) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_1 = 4.39$, S.D. = .68) รองลงมาได้แก่ แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน ($\bar{X}_1 = 4.37$, S.D. = .69) สถานที่มีความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย ($\bar{X}_1 = 4.36$, S.D. = .68) การคมนาคม การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก ($\bar{X}_1 = 4.32$, S.D. = .66) และบรรยากาศแหล่งเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ ($\bar{X}_1 = 4.26$, S.D. = .70) ตามลำดับ

ส่วนความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้านการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.39$, S.D. = .39) เมื่อจำแนกรายข้อ พบว่า แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}_2 = 4.53$, S.D. = .63) รองลงมาได้แก่ สถานที่มีความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย ($\bar{X}_2 = 4.51$, S.D. = .62) บรรยากาศแหล่งเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ ($\bar{X}_2 = 4.49$, S.D. = .63) การคมนาคม การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก ($\bar{X}_2 = 4.49$, S.D. = .64) และแหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ ($\bar{X}_2 = 4.35$, S.D. = .69) ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างวิเคราะห์สังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปผลได้ ดังนี้

1. ด้านความรู้ พบว่า คนในชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่มีความเป็นมาและมีการสืบทอดอย่างยาวนาน ได้สานต่อความรู้สู่คนรุ่นหลัง ซึ่งควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีภูมิความรู้ด้านสมุนไพรและการนวดแผนไทยแก่นักเรียนเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร เพื่อสร้างความรักและ/หรือความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียง ควรมีการรับรองความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นมาตรฐานความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้ผู้ใช้บริการ และควรมีการจัดทำบรรจุผลิตภัณฑ์สมุนไพรลูกประคบที่เป็นเอกลักษณ์ โดยสร้างแบรนด์ของตัวเองให้ชัดเจน น่าสนใจ

2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า แหล่งเรียนรู้ควรจะมีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งบนพื้นฐานความพอเพียง ไม่มุ่งหวังผลกำไร ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่กระตุ้นให้คนหันมาใช้สมุนไพรมากขึ้น ซึ่งระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจะมีการเล่าความเป็นมาของภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงที่มีประวัติยาวนาน เพื่อให้คนที่มาเรียนรู้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาสมุนไพร ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายน่าสนใจ เช่น การทำน้ำสมุนไพร ชมสวนสมุนไพร และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน แกนนำและคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี ช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการดำเนินงาน พบว่า คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงที่เป็นศาสนสถานของชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้ เช่น การมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่ให้มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง และปลอดภัยในการให้บริการ สนับสนุนเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรที่จำเป็นในการปรุงยาสมุนไพร การทำลูกประคบที่ใช้ในการนวดแผนไทย ตลอดจนมีการใช้ทรัพยากรสมุนไพรที่มีอยู่สวนสมุนไพรของวัดมาเป็นวัตถุดิบหลักในการปรุงยาสมุนไพร และใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการปรุงยาสมุนไพร และแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงควรจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล เฟสบุ๊ก ทำวิดีโอและแผ่นพับนำเสนอประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียง และมีการดูแลข้อมูลข่าวสารให้เป็นปัจจุบัน เน้นการให้บริการที่สร้างความประทับใจผู้เข้ามาใช้บริการ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา สภาพแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงมีความชอบเขา ผู้ใช้บริการลดน้อยลง ผู้สนใจในการสืบทอดองค์ความรู้มีน้อย ไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ และต้องการให้มีป้ายแสดงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ของแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการใช้สมุนไพรที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนและบุคคลทั่วไปที่มีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และสังคมศาสตร์ของชุมชน โดยมีการศึกษารายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้แหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองได้ มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความเพียรพยายามในการเรียนรู้ และสนับสนุนให้คนในชุมชนรู้ปัญหา รู้การแก้ปัญหาและการร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน

และส่งเสริมให้เห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ในภูมิปัญญาสมุนไพร และมีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนเป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ

ผลจากการศึกษาสภาพและความต้องการ สรุปความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชา ในประเด็นเกี่ยวข้องกับ 1) การจะทำอะไรต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ 2) สิ่งที่ต้องการต้องระเบิดจากภายใน 3) การจะพัฒนาต้องศึกษาภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ ความต้องการที่แท้จริง อธิบายให้เข้าใจหลักการแล้วจึงพัฒนา 4) การมีส่วนร่วม รู้จักรับฟังความคิดเห็น ระดมสติปัญญาทำงานสำเร็จ 5) การพัฒนามุ่งการพึ่งพาตนเอง 6) ความเพียรทำให้งานที่ทำสำเร็จ และ 7) การแก้ปัญหาสำเร็จได้ด้วยรู้ รัก สามัคคี

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ใน 1) ด้านความรู้ ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่มีความเป็นมาและมีการสืบทอดอย่างยาวนาน ได้สานต่อความรู้สู่คนรุ่นหลัง 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งบนพื้นฐานความพอเพียง ไม่มุ่งหวังผลกำไร ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่กระตุ้นให้คนหันมาใช้สมุนไพรมากขึ้น และ 3) ด้านการดำเนินงาน ส่งเสริมให้คนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะเข้ามาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงที่เป็นศาสนสถานของชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งสรุปผลนี้มีความสอดคล้องและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชา ในประเด็นเกี่ยวข้องกับ 1) สิ่งที่ต้องการต้องระเบิดจากภายใน 2) การมีส่วนร่วม รู้จักรับฟังความคิดเห็น ระดมสติปัญญาทำงานสำเร็จ 3) การพัฒนามุ่งการพึ่งพาตนเอง 4) แนวทางดำเนินชีวิตต้องยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง 5) ความเพียรทำให้งานที่ทำสำเร็จ และ 6) การแก้ปัญหาสำเร็จได้ด้วยรู้ รัก สามัคคีสิ่งที่ต้องการต้องระเบิดจากภายใน และ 7) การพัฒนามุ่งการพึ่งพาตนเองธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความต้องการในการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียง ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านความรู้ แหล่งเรียนรู้ต้องมีป้ายแสดงข้อมูลต่าง ๆ ของแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยมีการศึกษารายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและแสดงความรู้ผ่านป้ายความรู้หรือสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างถูกต้อง สะดวกรวดเร็ว เข้าใจได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองโร (2556) กล่าวว่าป้ายแสดงข้อมูลต่าง ๆ และแผนผังประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นอย่างมากต่อผู้ใช้บริการ และแหล่งเรียนรู้มีการใช้สมุนไพรที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนและบุคคลทั่วไปที่มีความสอดคล้องกับภูมิศาสตร์ ภูมิสังคม และสังคมศาสตร์ของชุมชน มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์ (2557) พบว่า การให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พื้นฐานต้องให้ชุมชนรู้จักสภาพของตนเอง รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการให้ชุมชนทำการวิเคราะห์ตนเอง โดยการรู้จักจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาชุมชนได้ และมี

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความเพียรพยายามในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยของ พลอากาศตรีฐานันต์ จันทราอำไพ (2561) พบว่า แนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนางาน มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับงาน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และมีการปฏิบัติอย่างชัดเจน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมประสานงาน และการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ในการปฏิบัติงานยึดถือคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและความสุขของประชาชน และสนับสนุนให้คนในชุมชนรู้ปัญหา รู้การแก้ปัญหาและการร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ บุษกร วัฒนบุตรและคณะ (2561) พบว่าการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และอยู่บนพื้นฐานความรู้คู่คุณธรรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการวางแผนชีวิต การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด พึ่งพาตนเองได้และพร้อมแบ่งปันสู่สังคม สร้างความรักและภาคภูมิใจ โดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ

1.3 ด้านการดำเนินงาน ให้แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน มีบุคลากรภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ/ผู้รับบริการ แหล่งเรียนรู้มีความสะอาด มั่นคง ปลอดภัย บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ มีการคมนาคมการเดินทางเข้าถึงได้สะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชีรา ใจหวัง และจันทรม ภูติอริวัฒน์ (2561) พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมให้มีความปลอดภัย เช่น การจัดให้มีการดูแลและตรวจสอบสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ให้มีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย มีการทำป้ายเตือนในพื้นที่ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยสุภามาศ อ่ำดวง (2554) พบว่า ความต้องการการจัดแหล่งเรียนรู้ในวัด ต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการจัดแหล่งเรียนรู้

2. จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ส่งเสริมคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่มีความเป็นมาและมีการสืบทอดอย่างยาวนาน ได้สานต่อความรู้สู่คนรุ่นหลัง มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีภูมิปัญญาสมุนไพรและการนวดแผนไทย แก่นักเรียนเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาสมุนไพร เพื่อสร้างความรักและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา/สมุนไพรวัดกลางคูเวียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ สุขสำอางค์ (2554) พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย ต้องให้ความร่วมมือกันในการดูแลและสนับสนุนกิจกรรมของวัด

2.2 ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งบนพื้นฐานความพอเพียง ไม่มุ่งหวังผลกำไร ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับการศึกษาของพลอากาศตรีฐานันต์ จันทราอำไพ (2561) พบว่า แนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนางาน มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับงาน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ทุกคนต้องมีส่วนร่วมประสานงาน และการบูรณาการการทำงานร่วมกัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกประการหนึ่งแหล่งเรียนรู้ควรจะมีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจะมีการเล่าความเป็นมาของภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงที่มีประวัติยาวนาน เพื่อให้คนที่มาเรียนรู้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาสมุนไพร ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายน่าสนใจ แก่นนำและคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี ช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ

ในแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ สุขสำอางค์ (2554) พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต้องมีกิจกรรมที่หลากหลาย ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม วัด องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความร่วมมือกันในการดูแลและสนับสนุนกิจกรรมของวัด

2.3 ส่งเสริมคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงที่เป็นศาสนสถานของชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนและมีความต่อเนื่อง เช่น การมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับชุมชน การปรับภูมิทัศน์ของสถานที่สำคัญ สวนสมุนไพร สถานที่ปรุ้งยา ให้มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง และปลอดภัยในการให้บริการ สนับสนุนเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรที่จำเป็นในการปรุ้งยาสมุนไพร การทำลูกประคบที่ใช้ในการนวดแผนไทย ตลอดจนมีการใช้ทรัพยากรสมุนไพรที่มีอยู่สวนสมุนไพรของวัดมาเป็นวัตถุดิบหลักในการปรุ้งยาสมุนไพร และใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการปรุ้งยาสมุนไพร สอดคล้องกับการศึกษาของ อมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์ (2557) พบว่า การให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ พื้นฐานจำเป็นต้องให้ชุมชนรู้จักสภาพของตนเองได้ และแหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงควรจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล เฟสบุ๊ก ทำวิดีโอและแผ่นพับนำเสนอประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียง และมีการดูแลข้อมูลข่าวสารให้เป็นปัจจุบัน เน้นการให้บริการที่สร้างความประทับใจให้ผู้เข้ามาใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ ภักดิ์เจริญพันธุ์ (2556) พบว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ควรปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบแหล่งเรียนรู้ เพิ่มจำนวนบุคลากร ทำป้ายประชาสัมพันธ์สื่อออนไลน์ ขอความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อร่วมพัฒนาและประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้

โดยสรุป แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ต้องดำเนินการส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกื้อหนุนให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเข้าถึงและการกระจายโอกาสทางการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ภายใต้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เรียนรู้จากประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามหลักการแนวคิดศาสตร์พระราชา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 สภาพและความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังไม่มีการจัดความรู้ที่เป็นระบบ จึงควรมีการพัฒนา ปรับปรุง ด้านความรู้ให้มีความเหมาะสมต่อการให้บริการ ควรมีการติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้าน ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้ถึงความเป็นมาของชุมชน ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา จะส่งผลต่อการสร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้แก่ผู้ใช้บริการ โดยคนในชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ช่วยกันปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของภูมิปัญญาสมุนไพรวัดกลางคูเวียงยังขาดการริเริ่ม เครือข่ายไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม และขาดการจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ชุมชน และเครือข่าย เช่น อบต. กศน. โรงเรียนในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมจัดกิจกรรม และมีรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจ เพื่อให้บริการในแหล่งเรียนรู้ เช่น มีสื่อแผ่นพับ วิทยุทัศน์ สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่างๆ ให้สาธารณะชนภายนอกได้รับทราบ

1.3 ด้านการดำเนินงาน แหล่งเรียนรู้วัดกลางคูเวียงขาดการสนับสนุนทุนในการการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ ในการดำเนินงานเพื่อจัดบริการแก่ผู้รับบริการอย่างต่อเนื่องทั่วถึง เสนอแนะให้หน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวนควรลงมาให้การช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ มีวัสดุ อุปกรณ์ ไว้ใช้ในการดำเนินงานและให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชา

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียง เพื่อให้ภูมิปัญญาสมุนไพรของวัดกลางคูเวียงเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานยกระดับคุณภาพชีวิต

บรรณานุกรม

บุษกร วัฒนบุตร และคณะ. ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาคนไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 6 ฉบับพิเศษ.

พลอากาศตรีฐานันต์ จันทร์อำไพ.(2561) . แนวทางการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนางาน ด้านกิจการพลเรือนของกองทัพอากาศ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

[พัทธมน เอี่ยมสูงศักดิ์](#). (2552). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนีย์ ภัทรเจียรพันธ์. (2556). การจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำบาตร กรณีศึกษาร้านหัตถกรรม : ไทยโบราณ". สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภามาศ อำดวง. (2554). แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภณ สุขสำอางค์. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อมรรัตน์ อนันต์วรพงษ์. (2557). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือจังหวัดสมุทรปราการตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อาชญญา รัตนอุบล. (2551). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน: กรุงเทพฯ . คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม เขยกิจวงศ์. (2551). การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาที่ไม่จำกัดวัยและสถานที่. กรุงเทพฯ: แสงดาว

- Wongthip, P. (. (2012 **The applied for community development: concepts and integration.** Bangkok: Strengthen Learning for the Blessed Community (Soros).
- Best John W. (1981). **Research in Education, 4thed.** New Jersey: Prentice – Hall Inc.
- Bloom, Benjamin S. (1971). **Hand Book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning.** New York, Graw-Hill Book Company.